

логічного мислення, пам'яті, уяви, координації рухів; Формування і розвиток самостійності, наполегливості, відповідальності та працелюбства. Базові компетентності сприяють професійному самовизначенню та вибору майбутньої професії з урахуванням власних інтересів та здібностей.

Реалізація компетентнісного підходу в системі позашкільної освіти, а саме з науково-технічного та дослідницького напрямів передбачає розроблення та впровадження у навчально-виховний процес навчальних програм нового типу, які повинні забезпечити формування зазначених базових компетентностей у вихованців позашкільних навчальних закладів.

З цією метою розроблена експериментальна програма «Юний дослідник та інженер». Ми виходили з того, що технічна творчість учнів – це вид діяльності, внаслідок якої створюються технічні об'єкти з ознаками корисної та істотної новизни.

Головною метою навчання у гуртку ми ставимо набуття учнями компетенцій у вирішенні технічних задач, які через поступове ускладнення та за умови отримання нових знань і розвитку пізнавальної самостійності, повинні сформувані технічне мислення і, як узагальнюючий результат, через самостійну практичну діяльність сформувані базову проектно-технологічну компетентність.

Список використаної літератури

1. Про позашкільну освіту: Закон України // Позашкільна освіта в Україні (нормативно-правові акти). – К. : НЕНЦ, 2002 – С. 3–32.
2. Концепція позашкільної освіти та виховання // Шкільний світ. – 2005. – №101 – 102. – С. 3–7.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – (Кн.1) – 206 с.
4. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання і культура. – 2009. – № 1–2. – С. 5–7.
5. Биковська О. В. Реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті / О. В. Биковська // Позашкільна освіта та виховання. – 2007. – № 2. – С. 7 – 17.
6. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: кн. 1: теоретико-дидактичний аспект / Г. П. Пустовіт. – Миколаїв, 2010. – 270 с.
7. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Ученик в обновляющейся школе: сборник научных трудов. — М. : ИОСО РАО, 2002. — С. 135–157.

*Г. Г. Маруніна,
м. Київ*

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ГІДНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розкрито сутність методів виховання культури гідності старших дошкільників в умовах ДНЗ.

***Ключові слова:** методи виховання, культура гідності, старші дошкільники.*

Актуальність дослідження основ культури гідності в старшому дошкільному віці зумовлена потребою виховання громадянина суспільства з розвинутим почуттям власної гідності. Виховання первинних моральних якостей у дошкільників – проблема суспільного характеру.

Різні аспекти означеної проблеми відображено у наукових працях І. Беха, О. Кононко, Н. Дятленко, В. Котирло, М. Лісіної, А. Сілвестру та інших. У вітчизняній педагогіці проблема виховання гідності у дітей висвітлювалась у роботах А. Макаренка, В. Сухомлинського, О. Захаренка, І. Синиці, С. Удовицької, Н. Чиренко.

Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні закладено поняття про “гідність” як провідну якість особистості. Вона проявляється у здатності поводитися самостійно, мати власні погляди, не погоджуватись із несправедливою оцінкою своїх якостей та досягнень, уникати або чинити опір приниженням та образам, здатності доводити власну правоту, самостійно регулювати свою поведінку. Як природний механізм самозбереження особистості, що допомагає дошкільнику бути соціально компетентним, свідчить про повноцінний особистісний розвиток змістовних ліній “Я - психічне” та “Я - соціальне” сфери життєдіяльності “Я Сам” [1].

Аналіз психолого-педагогічної та філософської літератури дав нам змогу визначити компоненти, критерії, показники вихованості культури гідності старших дошкільників. Залежно від виду гідності, нами визначено такі компоненти: 1 – людська гідність (“Я – Я” – (правовий аспект) – Я – дитина, людина, представник людства); 2 – особистісна гідність (“Я – Ти” – власна гідність – Я – дошкільник, Я – гуманіст, нащадок і продовжувач славного роду); 3 – національна гідність (“Я – суспільство”, Я – українець, творець себе і держави, нації).

На констатувальному етапі дослідження використано комплекс методів, до складу яких входили: анкетування батьків та педагогів; індивідуальні бесіди з дітьми (цикли), педагогічне спостереження, аналіз продуктів діяльності дітей (малюнки), метод незакінчених оповідань, моделювання ситуацій морального вибору.

До кожного з компонентів було визначено критерії та показники: когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий. На основі критеріїв виокремлено рівні вихованості культури гідності: високий, оптимальний, мінімальний.

До високого рівня віднесено дошкільників, які демонстрували прагнення до самовираження та домагання визнання, при цьому виявляючи активність. Самостійні, старанні, наполегливі у досягненні якісного результату. З довірою ставляться до дорослого, проте можуть протистояти його впливам. Націлені на успіх, добре орієнтуються у своїх можливостях (обирають завдання середнього та високого ступеня складності), вирізняються чіткою, упевненою, більш-менш адекватною самооцінкою.

До оптимального рівня належать дошкільники, які прагнуть до самовираження, успіху, проте їм не завжди вдається самостійно завершити розпочату справу: не завжди вистачає старанності, терпіння, умінь. У разі успішного завершення справи пишаються результатом, вимагають визнання від дорослих і однолітків. Помірно залежні від дорослого: його порад, зауважень, рекомендацій. Не залишаються байдужими до негативних суджень щодо себе: намагаються привернути увагу до позитивного, продемонструвати власні успіхи. Схильні переоцінювати свій виріб і внесок у нього, відчують труднощі в обумовленні самооцінки.

Мінімальний рівень притаманний дошкільникам, які прагнуть до самовираження за рахунок завдань середнього та низького ступеня складності,

низькі домагання поєднуються із середньою успішністю. Переважають мотиви уникнення неуспіху. Постійно претендують на емоційну підтримку, схвалення дій. Несамостійні, без втручання і допомоги дорослого можуть припинити справу. Характеризуються низькою, не обґрунтованою самооцінкою. Нездатні протистояти деструктивним впливам оточуючих.

Проведений експеримент став підґрунтям для створення методики формувального етапу дослідження, перевірки ефективності педагогічних умов виховання культури гідності старших дошкільників. Такими умовами визначено:

- оновлення змісту морально-етичного виховання, його спрямування на розвиток особистості як найвищої цінності;
- упровадження гуманістичної взаємодії всіх учасників педагогічного процесу: дітей, батьків педагогів;
- розвиток першооснов реалістичної Я-концепції дошкільника 5–7-го р. ж.;
- оптимізація форм та методів виховання і запровадження їх у роботу з дітьми;
- залучення старших дошкільників до різних видів діяльності, які сприяють вихованню культури гідності.

Нами розроблено методику, яка охоплює комплекс взаємопов'язаних форм, методів і засобів виховання. Отримані результати дослідження дали підстави для розроблення формувальних методик виховання культури гідності старших дошкільників. Нами було використано такі методи та прийоми: читання творів художньої літератури та бесіди за їхнім змістом; колективне обговорення дій та вчинків персонажів; розглядання ілюстративного матеріалу та складання дітьми розповідей; розв'язання морально-етичних проблемних ситуацій; входження в роль позитивного героя художнього твору “А як би вчинив ти?”; дидактичні ігри та вправи на розв'язання завдань морально-етичного змісту; ігри-драматизації за змістом художніх творів; розв'язання суперечностей “Що добре, а що погано?”; використання зразків фольклору; дискусії, конкурси, вікторини; відгадування кросвордів.

Вибір складових для створення доцільних технологій обумовлювався надбаннями психолого – педагогічної науки. Так, для виховання культури гідності нами були використані методи морального виховання, які забезпечать єдність когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінкового компонентів:

- методи формування моральної поведінки для вироблення досвіду поведінки згідно з моральними нормами і правилами (залучення дитини до виконання певних правил поведінки; показ і пояснення способів поведінки, приклад поведінки дорослих, однолітків, літературних героїв, організація спільної діяльності; вправляння у моральній поведінці; створення ситуацій морального вибору);
- методи формування моральної свідомості для оволодіння моральними поняттями та засвоєння моральних уявлень (роз'яснення конкретних моральних норм і правил; навіювання моральних норм і правил у формі етичної бесіди). Зокрема, для етичних бесід було вибрано такі теми: „Що таке „гідність”?”, “Що таке „самоповага”?”, “Як навчитися поважати себе?”, “Гідність. Повага гідності інших” тощо;
- методи стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки (приклад інших; педагогічна та колективна оцінка поведінки, вчинків дітей; схвалення

моральних вчинків; заохочення до здійснення моральних вчинків; осуд негідних учинків дитини) [2; 3].

Тематикою при використанні вищезазначених методів були: “Хто Я?”, “Який Я?”, “Я та мої вчинки” тощо.

Таким чином, для виховання гідності у дошкільника нами було введено в ієрархію життєвих цінностей “гідність” як провідну рису характеру людини, яка починає формуватись уже в дитячому віці, створено умови для розвитку самосвідомості дитини, уміння виробляти оцінювальні судження, організованого вправління у позитивних вчинках. Звернення уваги педагогів на систематичну роботу в цьому напрямі сприятиме подальшому моральному розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Список використаної літератури

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”/ наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Кононко О. Л. Плекаємо в малечі почуття самовартісності /Олена Леонтіївна Кононко. – Х. : Ранок, 2008. – 141 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Тамара Іллівна Поніманська. – К. : Академвидав, 2006 – С. 210–394.

В. Б. Нечерда,
м. Київ

Ресурсне забезпечення формування превентивного виховного середовища

У статті розглянуто проблему ресурсів, що ними має бути забезпечене превентивне виховне середовище з метою грамотної і вчасної психолого-педагогічної допомоги, корекції і реабілітації учнів.

Ключові слова: *превентивне виховне середовище, психолого-педагогічна допомога, корекція, реабілітація.*

На сьогодні недостатність чи відсутність батьківського контролю, незахищеність у соціальному й побутовому житті, неможливість самовиявлення, байдужість чи агресивність з боку батьків, розгубленість при виборі життєвих орієнтирів і цінностей призводять до поширення різного роду девіацій у поведінці підростаючого покоління. Особистість багатьох сучасних школярів, на жаль, вирізняє підвищена тривожність, відсутність уміння співпереживати, спілкуватися і співробітничати, неповага до дорослих і однолітків, цинізм, що часто надалі стають різними формами насильства та агресії, злочинами, скоєними неповнолітніми. З огляду на це, у шкільній практиці необхідним є формування й міцне закріплення у свідомості й поведінці неповнолітніх позитивних установок і мотивів, значущих ціннісних орієнтацій. “Для попередження негативних явищ у навчальному закладі необхідна грамотна, послідовна робота з корекції відхилень у поведінці дітей, глибокий аналіз чинників, причин і обставин, що обумовлюють, спричиняють окремі вчинки. Сьогодні дуже актуальна проблема орієнтації нинішніх і майбутніх педагогічних працівників на попередження негативних явищ, корекцію вад важковиховуваних. Завдання превенції і корекції відхилень у поведінці неповнолітніх вимагають поглиблення знань вихователів та вчителів у структурі цих явищ, причинах і чинниках їх походження” [2, с.25].